

Stručni rad
Professional paper
UDC: 622.7:330.341.424(497.6)

STANJE I PRAVCI MOGUĆEG RAZVOJA MINERALNO-SIROVINSKOG KOMPLEKSA REPUBLIKE SRPSKE

Ranko Cvijić¹

¹Rudarski fakultet Prijedor, E-mail: r.cvijic@koncesije-rs.org

REZIME

U mineralno sirovinskom kompleksu Republike Srpske vlada stanje relativne stagnacije u pogledu svih vidova istraživanja kako fudamentalnih tako regionalnih i detaljnih. To je posljedica nepostojanja sistema funkcionalnog upravljanja odnosno neformiranja potrebnih institucije kao i neadekvatne zakonske regulative.

Da bi se stanje popravilo potrebno je napraviti akcioni plan razvoja ovog sektora kao veoma bitnog segmenta privrede Repoblike Srpske. U ovom radu analizirani su elementi neefikasnosti i stagnacije i dati prijedlozi potrebnih aktivnosti da bi sektor prevazišao stanje stagnacije.

Ključne riječi: *mineralno-sirovinski kompleks, zakonski propisi, resursi, razvojni planovi*

STATUS AND TRENDS OF THE POSSIBLE MINERAL-RAW COMPLEX REPUBLIC OF SRPSKA

ABSTRACT

The mineral raw materials complex Republic of Srpska the situation originating outside the state of stagnation with regard to all aspects of research to fudamentalnih by regional and detailed. This is a consequence of the absence of a functioning system of governance and the failure to set the necessary institutions and inadequate legislation.

In order to remedy the situation it is necessary to make an action plan for the development of the sector as a very important segment The Republic of Serpska economy. The paper analyzes the elements of inefficiency and stagnation and to give suggestions of activities needed to overcome the state of stagnation in the sector.

Key words: *mineral-raw complex legislation, resources, development plans*

UVOD

Mineralno-sirovinski kompleks, kao sistem izgrađen od više podsistema (geološka istraživanja, eksploatacija mineralnih sirovina, priprema, primarna prerada, obrada). Mineralno sirovinski kompleks (MSK) Republike Srpske, a u okviru njega mineralno sirovinska baza (MSB), kao njegov najznačajniji dio formirana je poslije Drugog svjetskog rata zahvaljujući intenzivnim geološkim istraživanjima. Mineralno sirovinske resurse moguće je grupisati:

- energetske sirovine (ugalja, nafta, gas),
- metalne sirovine (crni i obojeni metali),
- nemetali i građevinski materijali,
- termalne, termomineralne i mineralne vode i
- pitka voda.

U sadašnjim uslovima u Republici Srpskoj, u mineralnoj ekonomiji i geoindustriji, koje su bile relativno razvijene do početka poslednjeg rata, otpočeo je proces tranzicije i u ovom segmentu privrede i ekonomije. Taj proces je spor i još uvijek postoje dileme da li mineralno sirovinski resursi predstavljaju komparativnu prednost ili opterećavajuće nasleđe koje donosi samo probleme i gubitke i teško se može uklapati u međunarodnu podjelu rada. Ove dileme se mogu razbiti ako državni organi najhitnije utvrde pravce razvoja mineralno sirovinskog kompleksa (MSK), mineralno sirovinske baze (MSB) i mineralne politike kao dijela ekonomske politike, uz reviziju ili izradu potpuno novih zakonskih akata i sistema upravljanja.

Mineralna ekonomija države je dio njene privrede, a mineralna politika je nesumnjivo dio ekonomske politike u cjelini. Prema tome zakoni tržišne privrede moraju biti uvažavani u MSK u cjelini i mineralnoj ekonomiji. U skladu s tim, razvija se i MSB, brže ili sporije, u zavisnosti od generalnih stavova u državi i u okviru njenog najvišeg upravljačkog nivoa. Međutim, iskustva iz država sa veoma visoko razvijenom mineralnom ekonomijom i MSK nedvosmisleno pokazuju da postoje uvijek i neki interesi koji neće, i ne mogu, razumije se u konkretnim situacijama, da do kraja uvažavaju isključivo princip profitabilnosti. U vezi s ovim, u svjetskoj teoriji i praksi se već više decenija insistira na uzimanju u obzir (posebno kod donošenja investicionih odluka) dvije vrste isplativosti ulaganja: komercijalna i nacionalna isplativost. Nema nikakvih razloga da se to ne prihvati i u mineralnoj ekonomiji Republike Srpske, što je već na neki način i iskazano kroz izdvajanje proizvodnih sistema od strateškog značaja.

U Republici Srpskoj polazi se, kao i u svakoj drugoj na tržišnim principima organizovanoj državi, od toga da je mineralno-sirovinska, ili skraćeno mineralna politika, sastavni dio opšte dugoročne politike zemlje. Te se dvije politike nužno međusobno prožimaju, proizilaze jedna iz druge i, u svakom konkretnom slučaju, djeluju jedna na drugu. Pri tome je dobro podsjetiti se na klasičnu definiciju ekonomske politike koja se, u stvari, može definisati kao posebna oblast ekonomske nauke (analogno mineralna ekonomika) i kao niz praktičnih aktivnosti-mjera državne vlasti i odgovarajućih organa, pomoću kojih se usmjerava ponašanje privrednih subjekata u proizvodnji i potrošnji, kako bi se unaprijed postavljani ciljevi, fiksirani na duži ili kraći period, uspješno ostvarili.

U odgovarajućoj stručnoj literaturi, pod mineralno-sirovinskom politikom se podrazumijeva niz svjesnih i organizovanih planskih aktivnosti koje država i njeni organi preduzimaju radi ostvarivanja određenih, unaprijed postavljenih ciljeva u mineralno-sirovinskom kompleksu. Ti ciljevi su, prije svega, obezbjeđivanje potrebnih vrsta i količina mineralnih sirovina iz domaćih i inostranih izvora, ali i povećanje stepena istraženosti (poznavanja) teritorije zemlje u najširem geološkom smislu, povećanje deviznog priliva preko izvoza određenih mineralnih sirovina, porast broja zaposlenih u granama geoloških istraživanja, eksploatacije i naročito prerade i obrade mineralnih sirovina, skladniji regionalni razvoj, naročito nerazvijenih područja sa utvrđenim istraženim, ili potencijalnim mineralnim resursima, privlačenje inostranog i domaćeg privatnog kapitala, smanjenje uvoza mineralnih sirovina, zaštita i unapređenje životne sredine i dr.

ZAKONSKI OKVIR

Zakonskim i podzakonskim aktima za mineralno-sirovinski sektor na nivou RS i uspostavljen je zakonodavni i institucionalni okvir za prestrukturiranje sektora, otvaranje tržišta, regulaciju djelatnosti, koncesije i sl.

Uspostavljen je zakonski okvir za dodjelu koncesija, koji između ostalog obuhvaća i koncesije za postojeće i nove objekte. Regulisana je i oblast javno privatnog partnerstva (JPP) koja se može primijeniti i na ovaj sektor.

Zakoni koji regulišu oblasti geologije i rudarstva su:

1. Zakon o rudarstvu ("Službeni glasnik RS" broj: 10/95, 10/98, 63/02, 69/02 i 107/05 prečišćen tekst);

Za sprovođenje ovog zakona u primjeni je 55 podzakonskih akata od kojih je većina usvojena u SR BiH i SFRJ, a samo manji broj (3) u Republici Srpskoj.

2. Zakon o geološkim istraživanjima ("Službeni glasnik RS" broj: 51/04) sa 4 podzakonska akta:

Pravilnik o načinu i postupku utvrđivanja i ovjeravanja rezervi mineralnih resursa ("Sl. gl. RS", br. 113/08); Pravilnik o sadržini programa, projekata i elaborata geoloških istraživanja ("Sl. gl. RS", br. 113/08); Pravilnik o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi mineralnih resursa i vođenju evidencije o njima ("Sl. gl. RS", br. 99/08); Pravilnik o vođenju zbirke isprava i katastra koncesija i istražnih prostora ("Sl. gl. RS", br. 06/09);

3. Zakon o koncesijama ("Službeni glasnik RS" broj: 25/02, 91/06 i 92/09) i slijedeća podzakonska akta:

Uputstvo za procjenu postojanja javnog interesa ("Sl. gl. RS", br. 103/05), Dokument o politici dodjele koncesija ("Sl. gl. RS", br. 31/06), Pravilnik o koncesionim naknadama ("Sl. gl. RS", br. 45/07) sa ispravkom ("Sl. gl. RS", br. 63/07) i dopunom ("Sl. gl. RS", br. 101/07) i Pravilnik o prenosu koncesionih i vlasničkih prava ("Sl. gl. RS", br. 107/09).

Pored zakona koji regulišu oblasti geologije i rudarstva, za ovaj sektor su od posebne važnosti i zakoni koji uređuju neke druge oblasti kao što su:

Zakon o stranim ulaganjima ("Službeni glasnik RS" broj: 25/02), Zakon o zaštiti na radu ("Službeni glasnik RS" broj: 26/93, 14/94, 21/96, 10/98 i 1/08); Zakon o zaštiti od požara ("Službeni glasnik RS" broj: 16/96, 16/02, 2/05, 18/06, 6/09-prečišćen tekst); Zakon o prometu eksplozivnih materija i zapaljivih tečnosti i gasova ("Službeni glasnik RS" broj: 16/96, 67/5 i 1/08); Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS" broj: 10/98, 92/09 i 50/06); Zakon o šumama ("Službeni glasnik RS" broj: 13/94, 43/02 i 75/08); Zakon o putevima ("Službeni glasnik RS" broj: 11/95 i 73/08); Zakon o standardizaciji ("Službeni glasnik RS" broj: 36/99); Zakon o javno-privatnom partnerstvu (Sl. glasnik RS. br. 59/09).

U svim novim zakonskim aktima, uglavnom su preneseni tekstovi zakona iz prethodnog perioda, izuzev Zakona o koncesijama, koji je dosta uopšten i kome nedostaju precizna podzakonska akta u pogledu primjene.

MEĐUNARODNE OBAVEZE

Najvažniji međunarodni ugovori koji utiču na energije MSK kojima je pristupila BiH, a time i RS, su CEFTA sporazum, Ugovor o Energetskoj povelji, Ugovor o Energetskoj zajednici, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i međunarodni sporazumi o zaštiti okoline (LRTAP, UNFCCC, biološka raznolikost, procjena uticaja na okolinu i dr.). Pojednim ugovorima predviđeno je usvajanje pravnog naslijeđa Evropske unije iz oblasti MSK, naročito tzv. drugog liberalizacijskog paketa EU za električnu energiju i prirodni gas, direktive o sigurnosti opskrbe, promovisanje razvoja obnovljivih izvora energije, zaštite životne sredine, tržišnog nadmetanja i konkurencije.

INSTITUCIONALNI OKVIR PLANIRANJA I REGULACIJE U MINERALNO-SIROVINSKOM KOMPLEKSU

Prema današnjoj pravnoj regulativi, brojne su institucije koje uređuju pitanja u vezi mineralno-sirovinskog kompleksa. To se, prije svega odnosi na tijela državne uprave Republike Srpske u čijem djelokrugu je upravljanje i nadzor nad djelatnostima iz mineralno-sirovinskog kompleksa. To su:

Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva, koje obavlja upravne poslove koji se odnose na istraživanje i eksploataciju svih mineralnih sirovina; Komisija za koncesije Republike Srpske, koja daje saglasnost na sve koncesije iz oblasti mineralno-sirovinskog kompleksa; Vlada Republike Srpske, koja na prijedlog Ministarstva industrije, energetike i rudarstva i saglasnosti Komisije za koncesije donosi odluke o ustupanju ovih javnih dobara na korišćenje; Direkcija za inspekcije Republike Srpske, koja po posebnim zakonima obavlja inspeksijske poslove; Ministarstvo finansija, koje obavlja kontrolu izdvajanja i korišćenja naknada za korišćenje; Geološki zavod Republike Srpske u Zvorniku, koji obavlja djelatnosti iz oblasti strateškog planiranja razvoja mineralno-sirovinskog kompleksa;

Za nadzor obavljanja djelatnosti iz mineralno-sirovinskog kompleksa nadležno je više institucija:

Rudarska inspekcija odgovorna je za nadzor nad rudarskom djelatnošću; Geološka inspekcija odgovorna je za nadzor nad geološkom djelatnošću; Ekološka inspekcija odgovorna je za zaštitu životne sredine; Sanitarna inspekcija obavlja nadzor oko zaštite od buke i sl.; Vodoprivredna inspekcija nadzire onečišćenje površinskih i podzemnih voda;

U cilju kvalitetnijeg praćenja rudarske djelatnosti važne su institucije:

Zavod za statistiku Republike Srpske i Privredna komora Republike Srpske. Osim naprijed rečenog, sa naučnog i stručnog aspekta, mineralnim sirovinama se bavi i Rudarski fakultet u Prijedoru Univerziteta u Banja Luci.

U Republici Srpskoj postoji 13 licenciranih preduzeća za obavljanje primjenjenih i opštih geoloških istraživanja iz oblasti mineralno-sirovinskog kompleksa. Ove institucije su uglavnom u privatnom vlasništvu izuzev "Zavoda za geološka istraživanja" u Zvorniku, koji je 100% u državnom vlasništvu RS i "Rudarskog instituta" u Prijedoru koji je u mješovitoj svojini i većinskom državnom vlasništvu. Kadrovska osposobljenost privatnih institucija je na minimalnom nivou, izuzev "Tehničkog instituta" d.o.o. Bijeljina i "Rudprom" d.o.o. Prijedor. Takođe, kadrovska osposobljenost institucija u državnom vlasništvu je nezadovoljavajuća.

Veliki nedostatak institucionalnog uređenja predstavlja nemogućnost cjelovitog praćenja stanja u mineralno-sirovinskom kompleksu Republike Srpske zbog nepostojanja jedinstvene baze podataka i velike disperzije izvora podataka. Zato je bitno osnivanje Agencije za mineralne sirovine Republike Srpske.

MOGUĆNOSTI I PLANOVI RAZVOJA

U Republici Srpskoj kao rezultat intenzivnih geoloških istraživanja prije rata, otkrivena su i definisana mnogobrojna ležišta energetske, metalne, nemetalne mineralnih sirovina, građevinskih materijala, mineralnih i pitkih voda. Definisane su rudonosne formacije za koje su vezane rudne formacije datih mineralnih sirovina i rudna ležišta.

Raspoloživa mineralno-sirovinska baza Republike Srpske ne koristi se u skladu sa realnim mogućnostima, iz objektivnih, ali velikim dijelom i zbog subjektivnih faktora. U subjektivne faktore prvenstveno dolazi nedostatak osmišljene, naučno i stručno dobro utemeljene strategije i politike mineralno-sirovinskog kompleksa. Na sadašnjem nivou istraženosti i proučenosti mineralno-sirovinskih resursa Republike Srpske moguće je utvrditi osnovne pravce razvoja njihove mineralne ekonomije, ali samo za određen prelazni period. U međuvremenu je neizostavno potrebno da se izradi

kompleksna geološko-ekonomska ocjena mineralno-sirovinske baze Republike Srpske, u skladu sa savremenim svetskim tendencijama, i uz korišćenje modernih metoda za determinisanje sintetičkih pokazatelja takve ocjene. Na taj način stvorila bi se adekvatna osnova za izradu kompletne, savremene strategije i politike i u sferi nemetaličnih mineralnih sirovina Republike Srpske.

Optimalno korišćenje raspoloživih ležišta mineralnih sirovina, zasnovano na osnovnim ekonomskim, ekološkim i društvenim principima, praktično zahtijeva u svakoj konkretnoj situaciji komparaciju sa razvijenim svijetom, odnosno praćenje svjetskih trendova u tehnologiji, ali takođe i na tržištu, i posebno u sferi menadžmenta i marketinga. Ukoliko se pod hitno ne preduzmu ozbiljnije mjere na nivou državnih organa Republike Srpske, raspoloživa mineralno-sirovinska baza Republike Srpske ostaće u većoj mjeri imobilisana, odnosno konzervisana u užem smislu.

Osnovne karakteristike mineralno-sirovinske baze Republike Srpske, odnosno činjenica da pored većih postoji više malih ležišta različitih mineralnih resursa, nameće potrebu da se ovoj drugoj grupi posveti posebna pažnja i utvrde mjere ekonomske i mineralne politike kojima se njihova proizvodnja stimuliše, a pruži i odgovarajuća stručna i druga pomoć od strane državnih organa, kako se to danas čini u mnogim zemljama Svijeta, a to podržava i Svjetska banka (World Bank) i druge svjetske institucije, posebno određene komisije i agencije u okviru OUN.

Najveći dio mineralnih sirovina Republike Srpske ocjenjen je kao perspektivan za dalja regionalna i detaljna geološka istraživanja određenih geoloških formacija- metalogenetskih zona i oblasti. Međutim, gledajući na svjetske trendove, posebno su potencirana istraživanja ležišta energetskih sirovina, što nas obavezuje za nastavak naftno geoloških istraživanja sjevernog i jugoistočnog dijela Republike Srpske. S obzirom na veoma skupa istraživanja, predlaže se izrada promocijskih paketa – tendera, odnosno izdavanje koncesija stranim naftnim kompanijama. Ovako koncipirana strategija u dobroj mjeri zavisi i od političke volje na nivou vlasti Republike Srpske i Bosne i Hercegovine.

Što se tiče ležišta uglja tu je situacija dosta jasna, jer je potencijalnost već određena, na osnovu kojih se planira izgradnja dodatnih blokova termoelektrana, odnosno izgradnja novih (Stanari i Miljevina).

U zadnje vrijeme izražena je u svijetu potražnja za metalima nikla, kobalta i drugih značajnih ali slabo zastupljenih metala. Već više godina strane kompanije insistiraju na koncesijama za istraživanje nikelonosnog ležišta Mokra Gora - Vardište, međutim pod pritiskom zastupnika ekologije, ove inicijative su neopravdano odbačene.

Pojedine nemetalične mineralne sirovine imaju veliki potencijal, tako da su obezbjeđene rezerve ne samo za domaće potrebe nego iza izvoz. Posebno su izražene potrebe za mineralizacijama bora, međutim na terenima Majevice kod Lopara registrovane su samo mineraloške pojave koje treba istraživati.

Prilikom dodjela prava na eksploataciju mineralnih resursa i odobrenja za izvođenje rudarskih eksploatacionih radova nadležno Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva treba da vodi računa o racionalnom iskorištavanju mineralnih resursa. Kako je u posljednje vrijeme povećan broj investitora (domaćih i stranih) na iskorišćavanju mineralnih resursa u Republici Srpskoj, preduzeća koja su angažovana na poslovima eksploatacije nastoje, uz što manje troškova, obezbjeđiti veću dobit. To za sobom povlači neracionalno iskorišćavanje ležišta, što je nedopustivo, kako u strateškom interesu, tako i prema budućim generacijama.

Energetski potencijali svrstavaju Republiku Srpsku u jednu od najbogatijih regija u jugoistočnoj Evropi. Nažalost proizvodnja energije u postojećim objektima zasnovana je na tehnologijama razvijenim prije više od 25 godina. Iako se radi o staroj tehnologiji proizvodnja energije u domaćim kapacitetima na bazi mineralnih resursa premašuje domaće potrebe te se viškovi izvoze. Ovakva situacija proistekla je iz nerada značajnih industrijskih kapaciteta koji su tokom rata uništeni, devastirani ili zbog zastarjele tehnologije nisu više konkurentni. Bez obzira na ovakvo stanje, treba i dalje podržavati investiranja u energetski sektor s tim da iskorištavanje resursa bude optimalno. Rang lista mineralnih sirovina koje se nalaze na teritoriji Republike Srpske, prema prioritetu za detaljna istraživanja i eventualnu buduću eksploataciju mogla bi imati sljedeći redoslijed:

Ugljevi; Mineralne i pitke vode; Izvori geotermalne energije; Željezne rude; Olovo-cinkove rude; Stijene kao resursi za dobijanje tehničkog građevinskog kamena (dijabazi, krečnjaci); Gips i anhidrit; Šljunkovi i pjeskovi; Laporci; Opekarske gline; Talkiti; Bentoniti; Kaolin; Kkvarcni pijesak; Polimetalične rude sa olovom, cinkom, bakrom i niklom itd.

Azbest je izostao zbog njegovog izuzetno štetnog uticaja na zdravlje ljudi i on bi morao da bude tretiran u okviru dugoročnog programa rekultivacije postojećih površinskih kopova. Problematika tehnogenih sirovina je takođe veoma kompleksna i morala bi da se tretira u svjetlu činjenice da se u ovim sirovinama takođe nalazi određena količina štetnih materija i azbesnih vlakana.

Izgrađeni su mnogobrojni kapaciteti eksploatacije, pripreme i prerade većine mineralnih sirovina, koji su tokom rata i poslije njega većim dijelom devastirani, tako da je postojalo odsustvo bilo kakvih proizvodnih aktivnosti u ovom dijelu djelatnosti, a obnavljanje u poslijeratnim složenim ekonomskim uslovima i ambijentu se odvijalo veoma sporo. Narušena je organizacija, planiranje i realizacija geoloških istražnih radova, tako da je evidentna odsutnost bilo kakvih istraživačkih radova po svim vidovima ove grane industrije.

Postoji opravdanost permanentnih geoloških istraživanja radi dubljeg spoznavanja rudonosnih i rudnih formacija, otkrivanja novih mineralnih sirovina i boljeg poznavanja otkrivenih, radi sve oštrijih zahtijeva tržišta. To znači da treba tražiti ležišta koja daju bolje kvalitativne pokazatelje i bolje uslove eksploatacije. Pored energetskih mineralnih sirovina, nemetali i građevinski materijali su najznačajniji neiskorišćen potencijal za razvoj mineralne ekonomije, pa pored postojećih proizvodnji realno je razvijati nove.

KONTEKST OKRUŽENJA, LIBERALIZACIJA, REGULACIJA

Bosna i Hercegovina kao država-članica UN, pristupila je u članstvo i/ili potpisnik je međunarodnih sporazuma iz oblasti rudarstva, čime je i Republika Srpska preuzela proistekle obaveze. Istovremeno, Republika Srpska se priprema za ulazak u Evropsku Zajednicu, odakle proizilaze i obaveze u prilagođavanju normamativnog i institucionalnog okvirima pravnoom sistemu ove zajednice.

U poslednjoj deceniji u svijetu sve više se koristi termin „održiv razvoj“ u najraznovrsnijim prilikama, isto toliko često kao i tranzicija, globalizacija, privatizacija ili informatička revolucija. U mineralno-sirovinskom kompleksu, osnovni okvir održivog razvoja odnosi se na to kako i koliko ovaj kompleks u cjelini doprinosi ljudskom bogastvu i savremenom blagostanju, a da se pri tome ne ugrožavaju interesi budućih generacija. Univerzalnu definiciju je dala 1987.godine Svjetska komisija za životnu sredinu (WCED), poznatija kao Brantlandova komisija. Po njoj je održivi razvoj „Ekonomski i društveni razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije bez ugrožavanja kapaciteta budućih generacija da zadovolje svoje sopstvene potrebe“.

Poslije globalnog priznanja koncepta održivog razvoja na Konferenciji Ujedinjenih Nacija o životnoj sredini i razvoju (UN CED), održanoj u Rio de Ženeiru 1992. godine donijeta je sada poznata „Agenda (program) 21“. Ona predstavlja akcioni plan održivog razvoja za 21. vijek i jedan je od ključnih dokumenata. Agenda 21 je deklaracija o namjerama i obavezivanje na održiv razvoj u 21. vijeku. Na oko 500 stranica, nalazi se 40 poglavlja – od teme siromštva, zaštite atmosfere, šuma, vodenih resursa, preko zdravstva, poljoprivrede, ekološki zdravog upravljanja bio-tehnologijom do pitanja odlaganja otpada. Novitet u odnosu na druge dokumente Ujedinjenih nacija, predstavlja izričito priznavanje uloga „Bitnih grupacija“, kao što su žene, djeca i omladina, poljoprivrednici i preduzetnici. Od 1992. godine, Ujedinjene nacije su počele sve više da računaju na ulogu ovih grupacija u svojim programima za razliku od predhodne prakse koja je isključivala sve aktere osim nacionalnih Vlada i nekoliko favorizovanih posmatračkih organizacija. Jedno od poglavlja Agende 21 o bitnim grupacijama je i poglavlje o ključnoj ulozi lokalnih vlasti u pogledu osmišljavanja strategije za stvaranje Lokalne Agende (LA) 21.

Proces planiranja održivog razvoja kroz Lokalnu Agendu 21 ostvaruje se kroz četiri akciona polja, u koja naročito spadaju:

Stvaranje parterstva; Analiza problema na bazi potreba zajednice; Akciono planiranje; Implementacija i nadgledanje.

U Lokalnoj Agendi 21 posebno značajno mjesto imaju prirodni resursi, a u okviru njih i mineralni resursi kao njihov sastavni dio. Naravno, obim i detaljnost obrade predmetne problematike mineralnih resursa direktno zavisi od njihovog prisustva na lokalnom području, stepena privredno-ekonomskih aktivnosti na njihovom istraživanju, eksploataciji i finalnoj valorizaciji. Shodno tome, postoji i potreba definisanja i praćenja odgovarajućih pratećih indikatora, direktno ili indirektno vezanih za predmetne mineralne resurse.

Peslednje decenije, naročito poslije samita 1992. godine u Riju, na kome je praktično ustoličen koncept održivog razvoja, različite međunarodne i nacionalne asocijacije u oblasti geoloških istraživanja i rudarstva su se angažovale na stimulanju i davanju različitih vidova pomoći svojim članicama, prije svega kompanijama, kako bi one unaprijedile svoje ekološke, socijalne i ekonomske performanse. U centru tih aktivnosti je pružimanje mjera da se značajno unaprijedi zaštita životne sredine u sferi istraživanja, eksploatacije i primarne prerade i obrade mineralno-sirovinskih resursa, i ove aktivnosti prilagode novima zahtjevima i izazovima. Sve veća pažnja se poklanja konceptu sistema menadžmenta životne sredine (Environmental Management System) u rudarstvu, zasnovanog na ISC 14000, i to za cijele kompanije i njihove aktivnosti: od istraživanja završno sa monitoringom na zatvorenim (iscrpljenim) rudnicima odnosno ležištima mineralnih resursa. Zapažene su aktivnosti Međunarodnog Savjeta za rudarstvo i metale (International Council on Mining and Metals), koji je usvojio posebnu Povelju o održivom razvoju (Sustainable Development Charter). Veoma značajne su i višegodišnje aktivnosti na obezbjeđivanju mineralnih sirovina u Evropi koje realizuje Evropska konferencija o planiranju u oblasti minerala (ESMR), što se posebno vidi iz materijala njene treće sesije održane 2002. godine na temu „Planiranje sirovina u Evropi-Promjene uslova-Nove perspektive?“.

ZAKONODAVSTVO REPUBLIKE SRPSKE

Uz Ustav Republike Srpske, te Ustav Bosne i Hercegovine, iz kojih proizlazi nadležnost institucija RS za mineralno-sirovinski kompleks, osnovne pravne izvore prava RS čine Zakon o rudarstvu, kao ključni zakonski propis za oblast rudarstva, Zakon o geološkim istraživanjima i zakoni kojima je regulisan koncesioni režim za istraživanje i korištenje prirodnih resursa (Zakon o koncesijama, Zakon o stranim ulaganjima i Zakon o javnom privatnom partnerstvu). Pravnim propisima koji uređuju oblast, definisan je i pravni status te ovlašćenja i nadležnosti institucija koje su zadužene za razvoj i planiranje, funkcionisanje, regulisanje i nadzor mineralno sirovinskog sektora Republike Srpske.

Međunarodni ugovori koje je potpisala Bosna i Hercegovina, a koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni u skladu sa ustavnim aktima i koji su na snazi, takođe su dio pravnog sistema BiH, odnosno RS, kojim je uređena oblast. Sporazum CEFTA potpisan 2006. godine kojim se strane obavezuju da će uspostaviti područje slobodne trgovine u skladu sa relevantnim pravilima i procedurama WTO-a, te Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan 2008. godine kojim se BiH potvrđuje status potencijalnog kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Za kreiranje pravnog i institucionalnog okvira mineralno sirovinskog sektora Republike Srpske utemeljenog na principima efikasne regulacije i liberalizacije sektora, slobode i poboljšanja konkurencije, sigurnog snabdijevanja energijom i obezbjeđenja zaštite okoline, od posebnog je značenja Ugovor o uspostavi Energetske zajednice potpisan 2006. godine kojim se Bosna i Hercegovina, odnosno Republika Srpska, obavezala implementirati pravno nasleđe (acquis communautaire) zajednice za oblast energije, okoline, konkurencije i obnovljive energije.

U skladu sa preuzetim međunarodnim obavezama, Republika Srpska treba implementirati u svoj pravni okvir pravna rješenja sadržana u naslijeđu Unije, te graditi i uskladiti svoj pravni okvir sa

zahtjevima i preporukama Evropske komisije, vodeći računa o svojim specifičnostima te ekonomskom i društvenom razvoju.

Kao što je već rečeno, pojedine odredbe koje u različitim zakonima regulišu, ili se dotiču pitanja geologije i rudarstva, su često u koliziji, a i sami periodi u kojima su donoseni govore o neusaglašenosti ovih dokumenata sa savremenim trendovima tržišne privrede.

Normativne aktivnosti u zakonodavnom okviru nužne za realizaciju strateških, odnosno operativnih ciljeva razvoja mineralno sirovinskog kompleksa u RS, imajući u vidu međunarodne obaveze i postojeća ograničenja su:

1. Implementacija i unapređenje postojećeg pravnog okvira, te harmonizacija pravnog okvira s pravnim naslijeđem EU za sektor treba da obezbijede razvoj domaće mineralne ekonomije u skladu sa raspoloživim prirodnim resursima, ali i drugim faktorima proizvodnje.
2. U cilju lakšeg sprovođenja i podizanja standarda zaštite životne sredine, donošenje podzakonskih akata u skladu sa Zakonom o zaštiti voda, tla i vazduha;
3. Postojeći Zakon o geološkim istraživanjima, čije su izmjene i dopune nedovoljne, treba da bude potpuno preuređen i usklađen sa sličnim zakonima i načinom regulisanja određene problematike kako je to regulisano u Evropskoj Zajednici i drugim zemljama razvijene tržišne privrede. U okviru njega, posebno se moraju razraditi slijedeće oblasti i pitanja: savremeno definisanje geogenih i tehnogenih mineralno-sirovinskih resursa; utvrđivanje geoloških istraživanja od opšteg društvenog interesa za Republiku; utvrđivanje subjekata koji mogu da se bave prospekcijom i istraživanjem mineralno-sirovinskih resursa i pod kojim uslovima; obavezni koncesioni princip kod prospekcije i istraživanja mineralno - sirovinskih resursa; način dobijanja koncesija (ko daje dozvole, kako, kriterijumi, naknada, vremenski period trajanja koncesija, veličina površine u okviru jedne koncesije za prospekciju i/ili istraživanje) i ostala koncesiona pitanja; rudnička renta treba da bude definisana kao ekstra profit od korišćenja mineralnih resursa; jasno definisati i precizirati sve izvore finansiranja geoloških istraživanja od interesa za Republiku Srpsku (naknada za korišćenje mineralnih sirovina; naknada za davanje koncesija; procent od kupovne cijene uvezenih mineralnih sirovina; sredstava razvojnih fondova i kredita, udružena sredstva društveno- pravnih lica i dr.);
4. Postojeći Zakon o rudarstvu potrebno je preurediti u skladu sa odgovarajućim zakonima u zemljama tržišne privrede, jer su njegove izmjene i dopune nedovoljne. Ovaj Zakon, između ostalog, treba da djeluje podsticajno, naročito u cilju privlačenja stranih investicija. U odnosu na postojeći zakon, posebno je potrebno poboljšati dio koji se odnosi na definisanje mineralnih sirovina (mineralno-sirovinskih resursa), zatim dio o koncesijama, eksploataciji tehnogenih mineralnih sirovina, a obavezno treba razraditi poseban član koji bi se odnosio na korišćenje tzv. malih ležišta ("small-scale mining"), što je u savremenim uslovima veoma atraktivno u nizu zemalja;
5. Zakon o koncesijama odražava solidnu pravnu osnovu za dodjelu koncesija koje mogu da privuku privatne domicilne i inostrane investitore. Zakonski i institucionalni okvir utvrđuje osnovne uslove za način na koji se koncesija može uraditi u proceduralnom smislu, rezultate koji se mogu očekivati, te potencijalne koristi koje se mogu ostvariti. U opisanom ambijentu Republike Srpske, profesionalizam u iskorišćavanju prednosti konkurencije na tržištu (u smislu "vrijednosti za novac") nisu iskorišćene. Zbog toga je bitno uspostaviti čvrst, jasan i efikasan sistem koncesija, prema najboljim svjetskim iskustvima;
6. Donijeti novi Zakon o prirodnim bogatstvima – resursima, odnosno Zakon o korištenju i upravljanju prirodnim resursima Republike Srpske. U njemu je potrebno definisati upravljanje i korišćenje prirodnih resursa, zatim je potrebno dati savremenu klasifikaciju (razvrstavanje) prirodnih resursa u odgovarajuće klase (grupe) na principu neobnovljivosti (mineralni resursi) i obnovljivosti (vode, šume, divljač, plodno zemljište). U zavisnosti od toga da li se Zakon postavlja u najširim okvirima, uključiti i druga geološka prirodna dobra (izdanci stijena sa unikalnim mineralima, fosilima; rijetki minerali i stijene i sl.), nacionalne parkove i specifične spomenike prirode (posebni oblici reljefa; naročiti produkti erozije; kanjoni, klisure, pećine,

vrela i dr). Veoma je važno, u okviru ovog Zakona precizno utvrditi obaveze pojedinih ministarstava i to dalje razraditi u zakonima o geološkim istraživanjima, rudarstvu, vodama, šumama itd.;

7. Donijeti što prije novi Pravilnik o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi i resursa mineralnih sirovina, jer je postojeći iz 2009. godine, naslijeđen iz bivše SFRJ, u jednom dijelu prevaziđen i ne odgovara zahtjevima tržišne privrede. Novi Pravilnik treba da bude kompatibilan sa UN Frame classification of Reserves/Resources, a koji je nedavno donijet u Evropskoj ekonomskoj komisiji OUN i prihvaćen u mnogim zemljama svijeta u cjelini, ili najbitnijim dijelovima. Kao posebno aktuelna, postavljaju se pitanja o utvrđivanju bilansnosti (profitabilnosti) i nova klasifikacija rezervi /resursa u odnosu na postojeće kategorije (A,B,C, C1C2,D1,D2). U odnosu na prvi problem, dosadašnju tehničko-ekonomsku ocjenu bi trebalo vratiti na njen ishodišni izvor, odnosno prihvatiti pojam geološko-ekonomska ocjena, uz jasno preciziranje faktora i pokazatelja (uvođenje obaveznog proračunavanja NPV i IRR i detaljno sagledavanje (analizu različitih razlika i neizvjesnosti). U suštini, ona treba da ima karakter predstudije izvodljivosti/ opravdanosti ("Prefeasibility study"), obogaćene dodatnim elementima geološko-ekonomske ocjene (npr. utvrđivanje geološko-ekonomskog tipa rude i ležišta, koeficijenta produktivnosti/rudonosti, minimalne debljine rudnih tijela, opšte potencijalnosti, minimalnih rezervi itd.). Potrebno je naročito obratiti pažnju na ocjenu novih i netradicionalnih sirovina. Drugi problem je nešto komplikovaniji jer praksu dugu nekoliko decenija, a koja se odnosi na abecedno označavanje rezervi, treba napustiti i preći na kodiranje klasa rezervi (111,121,211,333 i dr.);

MINERALNA STRATEGIJA

Osnov za optimalno upravljanje resursima je mineralna strategija koja treba da obuhvati minimalni period 15-20 godina, a treba da ga donese Narodna skupština RS. Ovaj dokument ima oficijelni (državni) karakter, zasniva se na principima i koncepciji održivog razvoja, a njegova uspješna, kontinuirana realizacija zavisi od postojanja savremene transparentne zakonske regulative (Zakona o rudarstvu i Zakona o geološkim istraživanjima sa pratećim zakonskim aktima; Zakona o koncesijama; Zakona o inostranim ulaganjima; Zakona o sistemu zaštite životne sredine i dr.).

UNAPREĐENJE INSTITUCIONALNOG OKVIRA

Upravljanje sektorom je organizovano u Ministarstvu industrije, energetike i rudarstva u kome je za ove poslove nadležan Resor za rudarstvo i geologiju u kome je zaposleno 2 izvršilaca. Pored navedenog resora za mineralno-sirovinski kompleks su značajne i neke druge institucije čiji rad treba organizovati ili unaprijediti:

1. *Savjet za mineralne sirovine.* Republika Srpska raspolaže sa preko 50 mineralnih resursa, od kojih je veliki broj istražen i dijelom uveden u eksploataciju. Postoje realne geološke i mineralogenetske pretpostavke da se pronađu nova ležišta, povećaju i kvalitetno unaprijede postojeće rezerve i stvore uslovi za značajnije povećanje postojeće proizvodnje i izvoza. Mineralno sirovinski sektor, u uslovima tržišne privrede može predstavljati komparativnu prednost, koji bi intenziviranjem proizvodnje uticao na rast zaposlenosti ne samo u ekstraktivnom dijelu kompleksa već i u različitim segmentima prerade i obrade sirovina i poluproizvoda, a obezbjeđivao bi i dodatni dio nacionalnog dohotka i eventualno smanjivao uvoz pojedinih proizvoda, na primjer u sektoru građevinarstva. Osnov za optimalno upravljanje je mineralna strategija koja treba da obuhvati minimalni period 15-20 godina.

Da bi se obezbjedio stalan, na objektivnim naučno-stručnim osnovama uvid u raspoloživu mineralno sirovinsku bazu, njenu reprodukciju i optimalno korišćenje kompatibilno sa principima nacionalne i komercijalne isplativosti, odnosno uz puno uvažavanje društvenog interesa (ekonomske, ekološke i socijalne komponente), Vlada Republike Srpske treba da obrazuje Savjet za mineralne sirovine Republike Srpske. Članovi Savjeta bi trebali biti eminentni naučnici i stručnjaci iz oblasti geoloških istraživanja, eksploatacije i pripreme mineralnih sirovina i ekonomike mineralnih resursa, zatim predstavnici sektorskih ministarstava, prerađivača i preduzetnika. Na sjednice se mogu pozivati i nečlanovi Savjeta uključujući predstavnike stranih investitora i zainteresovanih budućih (potencijalnih) koncesionara.

2. *Definisanje Geološke službe Republike Srpske* (na principu "Geological Surveys" u zemljama sa razvijenom tržišnom privredom i mineralnim ekonomijama, ali u posljednje vrijeme i u jednom broju zemalja u tranziciji), njene organizacione strukture, zadataka, načina finansiranja i dr.;
3. *Definisanje Republičke direkcije mineralnih resursa*, njene organizacione strukture, ciljeva i zadataka, odnosno načina finansiranja (Republička Direkcija mineralnih resursa formirala bi se s ciljem obezbjeđivanja, planiranja, programiranja, finansiranja i koordinacije aktivnosti u oblasti reprodukcije mineralno-sirovinske baze, posebno zamjene iskorištenih rezervi u aktivnim proizvodnim kapacitetima. Direkcija obezbjeđuje i kontinuitet fundamentalnih i regionalnih istraživanja, kao i stalno praćenje, povećanje i kvalitativno unapređivanje mineralno-sirovinske baze i rezervi podzemnih voda u Republici Srpskoj. Direkcija bi se nalazila u sastavu ministarstva nadležnog za geološka istraživanja i rudarstvo;
4. *Komisija za koncesije*. Većina koncesija u RS je ustupljena pute samoinicijativnih ponuda, što je prema Zakonu o koncesijama RS izuzetak. Do sada je bila praksa da se ne koristi javni poziv koji treba da inicira nadležno ministarstvo, tako da je princip samoinicijativne ponude postao institucionaliziran. Ta praksa nije u skladu sa osnovnim pravcem zakonodavstva koji ističe proces konkurentnosti i transparentnosti kao norme, a samoinicijativne ponude kao izuzetak. Nedostatak potpuno otvorenog i konkurentskog procesa koji treba da započinje nadležno ministarstvo znači da je propuštena prilika da se uputi poziv dodatnim potencijalnim kandidatima i time proširi konkurentna osnova. Postojeća praksa vodi nedostatku stvarne konkurentnosti cijena, pošto nisu primorani ponuđači da daju veću vrijednost za ostvarene koncesione efekte, u smislu koncesionih naknada i sl. Zakon o koncesijama je predvidio obavezu koncedenta da kiristi otvorene, transparentne i nediskrimisane procedure za dodjelu koncesija. Korišćenje procedura koje su zasnovane na samoinicijativnim ponudama ograničeno je na veoma specifične i veoma ograničene izuzetne okolnosti i da se primjena tih ograničenih izuzetaka mora tumačiti veoma striktno. Komisija za koncesije treba da unaprijedi svoj rad primjenjujući najbolje svjetske prakse;
5. *Ostale institucije*. Treba osposobiti da kapacitativno nadležna ministarstva na potrebnom stručnom nivou u skladu sa Zakonom o koncesijama mogu pripremiti tenderske dokumente. Značajno je da odgovornost za koordinaciju i sprovođenje razvoja MSK preuzme Vlada, a sprovođenje isto tako zavisi od zainteresovanih strana, njihovog učešća i pripremi sprovođenja razvoja.

AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU

Na osnovu prethodnih izlaganja u nastavku se u tabeli 1, iznosi akcioni plan za realizaciju ciljeva. Za svaki cilj je navedeno po nekoliko strateških aktivnosti koje su, u suštini, posebni projekti koje treba realizovati. Realizacija aktivnosti treba da se prati određenim indikatorima, a u nastavku su navedeni i nosioci i rokovi. Ovaj akcioni plan ne može biti zamjena za godišnje operativne planove, ali je svakako podloga za njihovu izradu:

Tabela 1. Akcioni plan sprovođenja razvoja
Table 1. Action plan for implementation of development

Cilj/Aktivnost	Indikator	Nadležni organ/Institucija	Rok/Dinamika
1. Obezbjediti savremeno, transparentno, kompleksno i sveobuhvatno zakonodavstvo u oblasti istraživanja, eksploatacije i prerade mineralnih resursa			
<i>1.1 Postojeće zakonske okvire u Republici Srpskoj međusobno uskladiti kao i uskladiti ih sa odgovarajućim zakonima i propisima EU</i>	<i>Usaglašeni zakoni</i>	<i>Ministarstvo IER, Vlada RS, Narodna skupština RS</i>	<i>2011.</i>
<i>1.2. Izraditi adekvatne podzakonske akte (pravilnike, uredbe itd.) kako bi se omogućila održiva eksploatacija mineralnih resursa</i>	<i>Usvojeni podzakonski akti</i>	<i>Ministarstvo IER, Vlada RS</i>	<i>2011-2012</i>
<i>1.3. Razraditi, osavremeniti i kompletirati poreske politike u skladu sa standardima EU, kako bi se domaći i inostrani investitori privlačili i stimulisali da ulažu u mineralno-sirovinski kompleks i ostvarili prihode u skladu sa rizicima i neizvjesnostima sa kojima se suočavaju</i>	<i>Usvojene politike i drugi akti</i>	<i>Ministarstvo IER, Vlada RS, Narodna skupština RS</i>	<i>2012</i>
2. Obezbjediti efikasno upravljanje resursima u oblasti mineralno-sirovinskog sektora			
<i>2.1. Formirati optimalne organizacione (institucionalne) structure za upravljanje mineralno-sirovinskim resursima i geološkim istraživanjima u skladu sa koncepcijom održivog razvoja</i>	<i>Formirati Savjet za resurse RS, Formirati Direkciju za resurse RS</i>	<i>Vlada RS; Ministarstvo IER</i>	<i>2011</i>
<i>2.2. Precizno utvrditi steepen geološke istraženosti teritorije Republike Srpske, sa pregledom svih do sada obavljenih aktivnosti, dobijenih rezultata i utrošenih sredstava</i>	<i>Analiza geološke istraženosti RS</i>	<i>Ministarstvo IER, Direkcija za resurse RS, Savjet za resurse RS</i>	<i>2012</i>
<i>2.3. Osnovati jedinstven informacijski centar i napraviti adekvatnu integralnu bazu podataka mineralnih resursa</i>	<i>Dostupna baza podataka</i>	<i>Direkcija za resurse RS</i>	<i>2010</i>
<i>2.4. Uspostaviti system istraživanja novih nalazišta mineralnih sirovina</i>	<i>Broj istraživačkih projekata; Obim sredstava izdvojen za istraživanje</i>	<i>Direkcija za resurse RS; Kompanije</i>	<i>2013</i>
<i>2.5. Unaprijediti system dodjele koncesija i kontrole realizacije koncesionih projekata i nadzora</i>	<i>Broj dodjele koncesija javnim tenderom; Iznos prihoda (direktnih i indirektnih) od Koncesija</i>	<i>Vlada RS; Komisija zakoncesije RS; Ministarstvo finansija</i>	<i>Kontinuirano</i>
<i>2.6. Uvesti instituciju "Rudarskog izvještaja" (Mining Report) koji sadrži aktuelnu dokumentaciju o stanju razrade i eksploatacije ležišta u toku njegovog proizvodnog vijeka, uključujući i aktuelne rudarske planove</i>	<i>Broj izvještaja; Informacija o proizvodnji i zalihama; Invetura rezervi</i>	<i>Ministarstvo IER; Direkcija za resurse RS; Kompanije</i>	<i>Kontinuirano</i>
<i>2.7. Ispitati validnost zaostalih mineralnih sirovina u jalovištima i deponijama aktivnih i zatvorenih rudnika sa ekonomskog aspekta korišćenja i zaštite životne sredine</i>	<i>Broj projekata; Utvrđene rezerve</i>	<i>Direkcija za resurse RS</i>	<i>2015.</i>
<i>2.8. Onemogućiti bilo kakvu eksploataciju mineralnih sirovina mimo koncesija i zakonom predviđenih dodijeljenih preva</i>	<i>Broj pregleda; Broj izrečenih mjera zabrane; Visina izrečenih kazni</i>	<i>Inspektorat</i>	<i>Kontinuirano</i>

3. Unaprijediti naučno-istraživački rad u mineralno sirovinskom kompleksu i geološkim istraživanjima			
<i>3.1. Stimulisati cjelishodan is a praksom usko povezan naučno-istraživački rad u mineralno-sirovinskom kompleksu, u okviru svih njegovih podsistema, sa ciljem da se što efektivnije, efikasnije, racionalnije i kompleksnije koristi raspoloživa mineralno-sirovinska baza, uz stvaranje uslova da se realno postojeći pontecijali transformišu u konkretne proizvodne faktore</i>	<i>Izgražen system za stimulaciju; Broj stimulisanih projekata; Iznos sredstava za stimulaciju</i>	<i>Vlada RS; Resorna ministarstva</i>	<i>2012. Kontinuirano</i>
<i>3.2. Upućivati perspektivne kadrove na specijalizacije, magistarske i doktorske studije</i>	<i>Broj specijalizanata; Broj magistara; Broj doktora</i>	<i>Resorna ministarstva; Zainteresovane kompanije</i>	<i>Kontinuirano</i>
<i>3.3. Definisati naučne projekte fundamentalnih regionalnih geoloških i metalogenetskih istraživanja</i>	<i>Broj projekata</i>	<i>Ministarstvo nauke i tehnologije</i>	<i>Kontinuirano</i>
4. Povećati proizvodnju sektora po stopi od 5% godišnje			
<i>4.1. Stimulisati uvođenje savremenih metoda u eksploataciji i pripremi mineralnih sirovina u smislu njihovog maksimalnog iskorišćavanja</i>	<i>Broj projekata; Iznos sredstava stimulacije; Ostvarena proizvodnja</i>	<i>Ministarstvo IER, Kompanije</i>	<i>Kontinuirano</i>
<i>4.2. Razraditi kompletne politike, praćene odgovarajućim konkretnim mjerama u oblasti istraživanja I eksploatacije malih ležišta u skladu sa svjetskim opredjeljima i iskustvima</i>	<i>Ostvarena proizvodnja u malim ležištima</i>	<i>Ministarstvo IER</i>	<i>Kontinuirano</i>
<i>4.3. Obezbjediti školovanje rudarskih I geoloških kadrova u RS</i>	<i>Broj upisanih učenika i studenata; Broj diplomiranih učenika i studenata</i>	<i>Ministarstvo prosvijete</i>	<i>Kontinuirano</i>
<i>4.4. Omogućiti sinhronizovano djelovanje I sprovođenje regionalnih I globalnih inicijativa u skladu sa koncepcijom održivog razvoja</i>	<i>Broj projekata; Iznos sredstava</i>	<i>Ministarstvo IER</i>	<i>Kontinuirano</i>

UMJESTO ZAKLJUČKA

Provođenje razvoja mineralno-sirovinskog kompleksa Republike Srpske zahtjeva mjere i aktivnosti (mineralno-sirovinske politike i planiranje razvoja sektora), odnosno efikasne mehanizme koji bi bili u funkciji implementacije ciljeva, odnosno monitoringa i evaluacije ostvarivanja svih konkretnih zadataka uspostavljenih generalnim i posebnim projektima razvoja.

Održiv razvoj, kao multidisciplinarni fenomen, integriše više pojedinačnih podsistema u jednu cjelinu, sa akcentom na njihov međusobni uticaj. U domenu mineralno-sirovinskog kompleksa pojavljuju se tri veoma značajna podsistema: (1) geološka nauka i znanja, (2) geološka istraživanja i proučavanja i (3) ekonomsko/industrijsko osvajanje ležišta. Svaki od ovih sistema se može posebno analizirati sa asprkta značaja za sva pitanja održivog razvoja mineralno-sirovinske baze i održivog korišćenja mineralnih resursa.

U tom smislu javlja se potreba za sistemskim praćenjem sprovođenja ciljeva razvoja pojedinih mineralno-sirovinskih djelatnosti, odnosno oblasti, utvrđenih prioriteta razvoja, ostvarivanja utvrđenih mineralno-sirovinskih potreba, izvora i načina obezbjeđivanja potrebnih količina mineralnih sirovina i ostalih zadataka postavljenih u okviru strateških ciljeva.

Odgovornost za sprovođenje razvoja je u nadležnosti Vlade RS, odnosno njenog nadležnog ministarstva, kojoj da bude obaveza da putem akcionih planova sprovođenja razvoja kreira okvir za efikasno postizanje zadanih ciljeva.

U skladu sa navedenim, Vlada RS u akcionim planovima treba da definiše mjere, nosioce aktivnosti i rokove realizacije mineralno-sirovinske politike, kao i način ostvarivanja saradnje sa organima jedinica lokalne samouprave na području planiranja razvoja mineralnog sektora i saradnje sa subjektima u sektoru i međunarodnim institucijama. Akcioni planovi uključuju mjere za realizaciju mineralne strategije koje se mogu podijeliti u nekoliko grupa: zakonodavne, organizacione, mjere poslovnog prestrukturiranja, tehničke mjere, finansijske mjere, mjere sirovinske i energetske efikasnosti, obrazovne, informativne, savjetodavne, te promotivne mjere.

Akcioni planovi su glavni instrument planiranja, koordinacije i praćenja mineralno-sirovinskog razvoja. U prethodnom poglavlju dat je sumarni plan sa glavnim (strateškim) aktivnostima, koje treba da budu detaljnije razrađivane u operativnim planovima. Istovremeno, navedeni su i glavni parametri pomoću kojih će se pratiti ostvarivanje ciljeva.

Pored same Vlade RS, odnosno resornog ministarstva, putem uspostavljenog institucionalnog okvira, vršilo bi se:

- nadziranje i praćenje realizacije razvoja i akcionih planova,
- koordinacija mjera i aktivnosti odnosno lica zaduženih za realizaciju konkretnih zadataka,
- sistematično prikupljani podaci i informacije (trendovi indikatora) koje se odnose na realizaciju,
- vršen monitoring nad institucijama i licima odgovornim za implementaciju zadanih ciljeva,
- analizirani izvještaji nadležnih organa o realizaciji akcionih planova,
- predlagane mjere za veću efikasnost realizacije akcionih planova,
- po potrebi pripremani izvještaji o implementaciji strateških dokumenata za potrebe nadležnih organa i javnosti.

LITERATURA

1. Cvijić R., Grubić A., Raković N., Milošević A.: Mineralno sirovinski potencijal Republike Srpske. Zbornik radova konferencije o mineralno sirovinskom kompleksu Jugoslavije. Odjeljenje rudarskih i geoloških nauka inženjerske akademije Jugoslavije, Beograd, 16str., 2002.
2. Cvijić R.: Geomenadžment u funkciji korišćenja i razvoja mineralnih resursa Ljubijske metalogenetske oblasti. Monografija, RŽR "Ljubija" Prijedor, Rudarski institut-Prijedor. str.350, 2004.
3. Grubić A., Cvijić R., Protić LJ.: Ocjena potencijalnosti ugljonošnih formacija Republike Srpske. Treći naučno-stručni skup "Energetika Republike Srpske", "Stanje perspektive i pravci razvoja energetike Republike Srpske". Zbornik radova "Stanje perspektive i pravci razvoja energetike Republike Srpske", strana 50-60, Teslić, 2001.
4. Milovanović D.: "Mineralni resursi Republike Srpske i koncept održivog razvoja (sekcijско predavanje)". Glasnik hemičara i tehnologa Republike Srpske, 44, 1-111, s. 99-111, Banjaluka, 2003.
5. Milovanović D.: Metalni mineralni resursi u svjetskoj mineralnoj ekonomiji. Tehnika, Rud.geol i metal., 57, 1, s. 1-11, Beograd. 2006.
6. Agenda 21, Rio de Janeiro, 1992.- Web: <http://www.unap.org/unepnat/legislative/ag21ch.40.htm>;
7. „Geoinžinjering“. – Sarajevo, Mineralne sirovine Bosne i Hercegovine, prvi i drugi tom Sarajevo, 1976.
8. The third European Conference on Mineral Planning (ECMP 042). Resolution and Programme, 2002. http://www.gd.nrv.de/ecmp/ec_pr_e2.htm;